

ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΙΩΣΗΦ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΥ

ΑΓΙΟΣ ΙΩΣΗΦ
Ο ΗΣΥΧΑΣΤΗΣ
ΒΙΟΣ – ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
[1897-1959]

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2023

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ένας σημαντικότερος παράγοντας ανάξωπυρώσεως της έσωτερικής νηπτικής εργασίας στους κόλπους του ορθοδόξου μοναχισμού, αλλά και γενικότερα στην χορεία των αγωνιζομένων μελών της Εκκλησίας, υπήρξε αναμφιβόλως και πανθομολογουμένως ο Άγιος Ίωσήφ ο Ήσυχαστής, ένας γνήσιος γόνος του Αγιωνύμου Όρους και πιστός ακόλουθος της φιλοκαλικής παραδόσεως και της διδασκαλίας του μεγάλου νηπτικού του 14^{ου} αιώνα Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά.

Έγκλειστος σχεδόν σὲ ὅλην τὴν διάρκεια τοῦ ἐπιγείου βίου του καὶ ἀπρόσιτος στοὺς πολλούς, ὁ Άγιος Ίωσήφ, ὁ ὁποῖος πρόσφατα κατατάχθηκε στὸ Ἀγιολόγιο τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κατόρθωσε, ἀφ' ἑνὸς μὲν μέσω τῆς μεγάλης βίας πὸν ἄσκησε στὸν ἑαυτό του καὶ τῆς ἀκριβείας πὸν τὸν χαρακτήριζε κατὰ τὴν τήρηση ὅλων ἀνεξαίρετως τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς ἀδιαλείπτου ἐπικλήσεως τοῦ σωτηρίου Ὄνόματος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ ἀπεκδυθεῖ τὸν παλαιὸ ἀνθρώπο καὶ νὰ ἐνδυθεῖ τὸν «νέον τὸν ἀνακαινούμενον»¹. Ἔτσι, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ἔγινε φῶς, κατέστη ἰκανὸς νὰ φωτίσει μὲ τὸ παράδειγμα καὶ τοὺς λόγους του ὄσους τὸν πλησίαζαν στὸ ἀπαράκλητο ἀπὸ κάθε κοσμικὴ ἄνεση καὶ ταπεινὸ ἀσκητήριό του, ἀλλὰ καὶ μέσω τῶν ἐπιστολῶν του ἑκατοντάδες πιστούς.

Ἐλεγε, ἐνθυμούμεθα, χαριτολογώντας ὁ μακαριστὸς Γέροντάς μας Ίωσήφ γιὰ τὸν πνευματικὸ του πατέρα Άγιο Ίωσήφ, ὅτι ἔδωσε τέτοια ὠθησι στὸ θέμα τῆς ἐσωστρεφείας, δηλαδὴ τῆς πνευματικῆς εργασίας πὸν τελεῖται στὸν ἐσωτερικὸ μυστικὸ κόσμο τῆς ψυχῆς – ἢ ὁποῖα εἶχε δυστυχῶς παραμεληθεῖ – ὥστε σήμερα καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου νὰ κρατᾶνε στὸ χέρι κοσποσχοῖνι καὶ νὰ γνωρίζουν τὴν «εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ».

1. Κολ. 3,9.

Ὁ Ἅγιος Ἰωσήφ ἦταν ἓνας «κνηγός» τῆς Χάριτος, πού κατέστη καί μύστης τῆς Χάριτος. Ἐπιδοκίμασε καί ἐπισφράγισε, ὄχι μόνο μέ τὴν διδασκαλία, ἀλλὰ καί μέ τὰ βιώματά του, στοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους μας, τοὺς λόγους ἐνὸς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων Ρώσων Ἀγίων, τοῦ Ἁγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σαρώφ, ὁ ὁποῖος ἀπεφάνθη ἀρκετὰ χρόνια πρὶν- πὼς τὸ νόημα τῆς παρουσίας τοῦ ἀνθρώπου στὴν ζωὴ αὐτὴ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ἀπόκτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Ἅγιος Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστὴς θεωροῦσε τὴν θεία Χάρη κύριο ὄντολογικὸ στοιχεῖο τοῦ ἀνθρώπου, γι' αὐτὸ ἐπέμενε καί ἔλεγε γιὰ τὴν βίωσή της: «Μὴν λογίζεσαι ἄνθρωπος, ὅταν Χάριν δὲν λάβῃς. Καί χωρὶς Χάριν ματαίως ἐγεννήθημεν ἄνθρωποι»². Τόνιζε ὅτι «ὁ ἀληθὴς μοναχὸς εἶναι προῖον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»³. Ἡ ἐπίσημανση αὐτὴ τοῦ Ἁγίου εἶναι σήμερα ἰδιαίτερη σημαντικὴ, γιατί ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δυστυχῶς δὲν γνωρίζει τί εἶναι ἄνθρωπος!

Ἡ παρῶσα ἐκδοσὴ τοῦ *Βίου* τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστοῦ εἶναι κατὰ σειρὰν δέκατη τρίτη, ἀλλὰ καί πρώτη μετὰ τὴν Ἀγιοκατάταξί του. Ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ αὐτὴν καί ἐφεξῆς αποφασίσαμε νὰ μὴν περιλαμβάνουμε τὴν Δεκάφωνη Σάλπιγγα –ἔργο τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ τὸ ὁποῖο συμπεριλάμβαναν οἱ προηγούμενες ἐκδόσεις– ἀλλὰ νὰ ἔχουμε μόνο τὸν Βίον καί τὴν Διδασκαλία, ὅπως τὰ εἶχε γράψῃ ὁ μαθητὴς καί ὑποτακτικὸς του μακαριστὸς Γέροντάς μας Ἰωσήφ Βατοπαιδινός. Ἡ μόνη ἀλλαγὴ πού κάναμε στὸ κείμενο τοῦ μακαριστοῦ Γέροντός μας Ἰωσήφ εἶναι ἡ ἀντικατάσταση τοῦ προθέματος «Γέροντας Ἰωσήφ Ἡσυχαστῆς» σὲ «Ἅγιος Ἰωσήφ Ἡσυχαστῆς», ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ μεσολάβησε ἡ Ἀγιοκατάταξι του στὶς 9 Μαρτίου 2020. Ἐπειδὴ ἀρκετοὶ μᾶς ζήτησαν νὰ μεταγλωττίσουμε τὴν Δεκάφωνη Σάλπιγγα, λόγῳ τῆς δυσκολίας πού παρουσιάζει τὸ κείμενο αὐτὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ στὸν σύγχρονο Νεοέλληνα, ἐπιφυλασσόμεστε νὰ προβοῦμε μελλοντικὰ σὲ αὐτοτελεῖ

2. ΑΓΙΟΥ ΙΩΣΗΦ ΗΣΥΧΑΣΤΟΥ, *Ἐπιστολές & Ποιήματα*, Ἐπιστολή 61, Ἱ.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, Ἄγιον Ὅρος Ὕρος Ὕρος 2023, σ. 263.

3. ΑΓΙΟΥ ΙΩΣΗΦ ΗΣΥΧΑΣΤΟΥ, *Ἐπιστολές & Ποιήματα*, Ἐπιστολή 64, Ἱ.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, Ἄγιον Ὅρος Ὕρος Ὕρος 2023, σσ. 274-275.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

έκδοσή του, μαζί με την μεταγλώττιση στην δημοτική και τὸν ἀπαραίτητο δικό μας σχολιασμό.

Ταπεινά εὐχόμαστε στους ἀναγνώστες τοῦ ἀξιόλογου τούτου βιβλίου –πὸν μᾶς μεταφέρει, καθὼς θὰ ἀντιληφθοῦν καὶ οἱ ἴδιοι, στους βίους τῶν μεγάλων ἀσκητῶν τῆς ἐρήμου τῶν πρώτων Χριστιανικῶν χρόνων– οἱ πρεσβεῖες τοῦ νηπτικῶν Ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Ἡουχαστοῦ νὰ μᾶς βοηθήσουν στὸν μικρὸ μας ἀγώνα, ὥστε νὰ γευθοῦμε καὶ ἐμεῖς κάτι ἀπὸ τὴν Χάρη πὸν ἐβίωσε αὐτός· νὰ μὴ στερηθοῦμε τοῦ θείου ἐλέους καὶ νὰ βρεθοῦμε καὶ ἐμεῖς μαζί του στὰ δεξιά τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ μας, τοῦ «θαυμαστοῦ ἐν τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ».

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς
Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου

ΒΙΟΣ

1. Παιδική και νεανική ηλικία

Γενέτερα του Γέροντος ήταν ή Πάρος στις Κυκλάδες, μικρό και ήρεμο νησί με χρηστά ήθη. Οι γονείς του ήταν άπλοϊκοί και μάλλον φτωχοί, ώστε και τα παιδιά να αναγκάζονται να εργάζονται από νεαρή ηλικία, για να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα για την ζωή. Ο πατέρας του Γεώργιος, δέν έζησε αρκετά για να ολοκληρώσει την ανατροφή της οικογένειας. Έτσι, τα παιδιά εκτός από την φτώχεια απέκτησαν και την ορφάνια, πράγμα όχι και τόσο ασυνήθιστο στις φτωχές οικογένειες. Η μητέρα του Μαρία, πραγματικά άνθρωπος του Θεού με όλα τα φυσικά και επίκτητα χαρακτηριστικά, ήταν κατά το ρήμα του Κυρίου «ἀληθῶς Ἰσραηλίτις ἐν ἧ δόλος οὐκ ἦν»¹⁴. Η εὐλογημένη αὐτὴ ψυχὴ εἶχε τόση ἀπλότητα καὶ ἀκεραιότητα χαρακτήρα, πὸν συχνότατα ἐβλεπε ὑπερφυσικά φαινόμενα στὴν ζωὴ της καὶ πίστευε ὅτι ἀσφαλῶς θὰ τὰ βλέπουν ὄλοι. Αὐτὸ συνέβαινε ἰδίως ὅταν πήγαινε στὶς Ἐκκλησίες εἴτε γιὰ νὰ λειτουργηθεῖ εἴτε ἀπλῶς γιὰ νὰ περιποιηθεῖ τὸν ναό.

Όταν ὁ Ἅγιος ἔφυγε γιὰ μοναχὸς καὶ τὸ ἔμαθε ἡ μητέρα του, εἶπε στοὺς δικούς της: «Τὸ γινώριζα πὸς θὰ γίνει μοναχὸς ἀπὸ τὴν γέννησή του». Συγκεκριμένα μάλιστα διηγόταν τὸ ἔξῃς: «Όταν γέννησα τὸν Φραγκίσκο μου (αὐτὸ ἦταν τὸ κοσμικὸ του ὄνομα), καὶ ἤμουνα ἀκόμη στὸ κρεβάτι μετὰ τὸ μωρὸ δίπλα μου φασκωμένο, εἶδα νὰ ἀνοίγει ἡ στέγη, καὶ ἕνας φτερωτὸς πολὺ ὡραῖος νέος, πὸν μόλις μπορούσα νὰ τὸν δῶ ἀπὸ τὴν λάμψη του, κατέβηκε, στάθηκε δίπλα στὸ μωρὸ μου καὶ ἄρχισε νὰ τὸ ξεσκεπάσει με πρόθεση νὰ τὸ πάρει. Όταν ἐγὼ διαμαρτυρήθηκα λέγοντας, “τί κάνεις, καλέ; θὰ μοῦ πάρεις τὸ μωρὸ μου;”, ἐκεῖνος ἐπέμενε ὅτι γι’ αὐτὸ ἦρθε καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ “ἀπόφαση”. Καὶ γιὰ νὰ με βεβαιώσει μάλιστα, μοῦ ἔδειξε σὲ ἕνα σημειωματάριο γραμμμένη μία ἐντολὴ ὅτι πρέπει

14. Βλ. *Γεν. 1,48*.

όπωςδήποτε να πάρει το μικρό. Όταν αντίσταθηκα, ο Άγγελος μου έδωσε ένα πολύτιμο κόσμημα σε σχήμα σταυρού και μου πήρε το μικρό». Από τότε πίστευε ότι ο Φραγκίσκος κάποτε θα ακολουθούσε τον Χριστό.

Ο Άγιος ως και την εφηβική ηλικία παρέμεινε στο χωριό και ασχολιόταν με διάφορες μικροδουλειές του οικογενειακού περιβάλλοντος. Όταν ώριμασε για δουλειά, έφυγε στον Πειραιά και εργαζόταν στο Λαύριο, ώσπου πήγε να υπηρετήσει στο ναυτικό. Έπειτα μάζεψε λίγες οικονομίες και άρχισε να εργάζεται μόνος του. Στην αρχή έκανε τον μικροπωλητή και ύστερα τον έμπορο. Πήγαινε συνήθως στις διάφορες έμποροπανηγύρεις και σε λίγο κέρδισε ένα σημαντικό ποσό, ικανό για ένα λαμπρότερο οικονομικό μέλλον. Ήταν δραστήριος, αλλά είχε και ανθρωπιά. Πάντοτε αποστρεφόταν την άδικια και την πονηριά. Όσες φορές του δόθηκαν αφορμές να άνεβεί με άνέντιμα μέσα, δέν συμβιβάσθηκε.

Ήταν είκοσιτριών έτων και είχε κέντρο των κινήσεών του την πρωτεύουσα. Τότε άρχισε να μελετά πατερικά βιβλία. Του έκανε έντύπωση ή ζωή των Αγίων Πατέρων και ιδίως των αυστηρών άσκητών. Μάς έλεγε όμως ότι την μεγάλη ώθηση προς τον μοναχισμό του την έδωσε το έξης όνειρο:

«Ένα βράδυ είδα στον ύπνο μου ότι περνούσα έξω από τα ανάκτορα και άμέσως με πήραν δύο άξιωματικοί της ανακτορικής φρουράς και με άνέβασαν στο παλάτι. Δέν κατάλαβα τον λόγο και διαμαρτυρήθηκα. Τότε μου άποκρίθηκαν με καλωσύνη να μην φοβούμαι, αλλά να άνέβω, γιατί είναι θέλημα του Βασιλέως. Άνεβήκαμε σε ένα πολύ ύπέροχο ανάκτορο, ανώτερο από κάθε επίγειο, μου φόρεσαν μία όλόλευκη και πολύτιμη στολή και μου είπαν “άπό ’δω και μπρός θα υπηρετείς έδω”, και με πήραν να προσκνήσω τον Βασιλέα.

ΠΡΑΞΗ ΑΓΙΟΚΑΤΑΤΑΞΕΩΣ	7
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	15
ΠΡΟΛΟΓΟΣ Ε΄ ΕΚΔΟΣΕΩΣ	19
ΠΡΟΛΟΓΟΣ Δ΄ ΕΚΔΟΣΕΩΣ	23
ΠΡΟΛΟΓΟΣ Γ΄ ΕΚΔΟΣΕΩΣ	27
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	29

ΒΙΟΣ

1. Παιδική και νεανική ηλικία	37
2. Πρώτες δυσκολίες και αντίληψη της Χάριτος	40
3. Έγκατάσταση στα Κατουνάκια κάτω από την υπακοή του Γέροντος Έφραϊμ	45
4. Μετάβαση στον Άγιο Βασίλειο και θάνατος του Γέροντος Έφραϊμ	49
5. Η περίοδος των σκληρών αγώνων	52
6. Η φύση και οι μορφές των πειρασμών	55
7. Η ανακάλυψη του ήσυχαστου Γέροντος Δανιήλ ως πνευματικού	59
8. Η επιδείνωση των πειρασμών	67
9. Διάφορες δοκιμασίες και η αίσθητή αντίληψη από την Δέσποινά μας Θεοτόκο	77
10. Από τον Άγιο Βασίλειο στην Μικρή Άγια Άννα	91
11. Μετάβαση στην Νέα Σκήτη	113

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

1. Περὶ ἀγιασμοῦ καὶ ἀπαθείας	125
2. Περὶ ἐπιγνώσεως τοῦ θεοῦ θελήματος	132
3. Περὶ προγράμματος καὶ ἀκαταστασίας	136
4. Περὶ πειρασμῶν καὶ πνευματικοῦ νόμου	142
5. Οἱ διαφορὲς τῶν πειρασμῶν	146
6. Ὁ νόμος τῶν ἀλλοιώσεων στὴν πρακτικὴ μας ζωὴ	150
7. Ἡ ἀμέλεια, ὁ ἀκοίμητος κίνδυνος τοῦ πιστοῦ	157
8. Περὶ προσευχῆς	159
9. Περὶ διακρίσεως καὶ διοράσεως	167
10. Περὶ ὑπακοῆς	172
11. Περὶ θεωρίας καὶ πῶς θεωροῦν οἱ ἄξιοι	176
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	179
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ	189